

Pratarmė

<https://doi.org/10.51554/Coll.21.47.01>

Tarpdisciplininę mintį, kitų šalių mokslinius tyrimus pristatantis 47-asis *Colloquia* numeris skirtas rašytojų įamžinimo praktikoms aptarti. Šiai temai skirta pusė numerio straipsnių. Plačias chronologijos ribas aprėpiantys rašytojų įamžinimo praktikų tyrimai skleidžiasi įvairiomis interpretacinėmis žiūromis ir pras-mėmis. Nida Gaidauskienė aptaria Kristijono Donelaičio kūrybinio palikimo recepciją prieš Pirmąjį pasaulinį karą ir jo metu, akcentuodama 200-ųjų gimimo metinių svarbą rašytojo įamžinimo praktikoms: idėjai pastatyti paminklą ant Rambyno kalno, siekiui įtraukti Donelaičio biografiją ir *Metus* į literatūros istorijas, o paskui ir į mokyklų programas bei vadovėlius. Gaidauskienė ryškina Mažosios Lietuvos inteligentų iniciatyvas, kurios turėjo įtakos ir Donelaičio jubiliejaus paminėjimui Didžiojoje Lietuvoje. Gausia ir įdomia istoriografinė medžiaga paremtas, literatūros istorijos ir kalbinius asmenvardžių vartojimo klausimus apimantis, tarpdalykinis Žavintos Sidabraitės straipsnis nuosekliai pristato Rytų Prūsijos kultūrininko Kristijono Gotlybo Milkaus pavardės variantų kaitą. Kone šimtmetį trunkančią Juozo Tumo-Vaižganto biografijos ir kūrybos reprezentaciją mokykliniuose vadovėliuose straipsnyje „Vaižgantas Lietuvos mokykloje“ aptaria Gitana Vanagaitė, ryškindama mokyklos svarbą įtvirtinant kanoninius autorius ir akcentuodama ideologinį Vaižganto asmens ir kūrybos vertinimą, dažnai nusvėrusį estetinį jo kūrinių matmenį.

Antrasis įvairios tematikos straipsnių korpusas apima sovietmečio ir nepriklausomos Lietuvos literatūros tyrimus. Giedrė Šmitienė ir Jurga Jonutytė, pasitelkusios kūno ir skausmo fenomenologijos prieigą, analizuoja sergančio kūno patirtis Jono Mačiukevičiaus autobiografinėje apysakoje *Laikrodžiai nesustoja*. Straipsnio autorės ryškina negalios patirties išgyvenimą, fizinio ir egzistencinio skausmo sutapimą, sergančio žmogaus savivokos kaitą, aptaria apysakos recepciją sovietmečiu. Atgimimo laikų poetinį diskursą, tiksliau, viešose erdvėse skambėjusią poeziją, anot Tomo Venclovos, atstojusią istoriją, politiką ir religiją, aptaria Akvilė Rėklaitytė. Autorės teigimu, nors Sąjūdžio metais parašyta poezija nesukūrė naujų tėvynės ir istorijos vaizdinių, tačiau ir senaisiais vaizdiniais išreikšti išgyvenimai juos aktualizavo, atverdami kultūrinius ir politinius poslinkius. Kristina Tutlytė, pasitelkusi kognityvinės poetikos galimybes, analizuoja

Ramūno Klimo apysaką *Gintė ir jos žmogus* kaip intelektualiosios prozos tipą, drauge bandydama išskirti ir aprašyti konstitutyvinius tokios prozos elementus.

Šio numerio publikacijų skiltyje spausdinama informatyvi latvių literatūrologės Evos Eglājos-Kristsonės apžvalga apie skaitmeninį Literatura.lv šaltinį, suteikianti naudingos informacijos apie projekto ištakas, šaltinio kūrimą, dabartinę būklę ir ateities perspektyvas, pateikiami ir keli galimų paieškų pavyzdžiai. Diskusijų skiltyje publikuojamas pokalbis apie doktorantūros situaciją Lietuvoje, kuriame dalyvauja Karolina Bagdonė, Jovita Žėkaitė, Eleonora Dagienė, Saulius Vasiliauskas, Dalia Satkauskytė, Axelis Holvoetas ir Gitana Vanagaitė. Pokalbyje ryškinamos mokslinės ir socialinės integracijos problemos, kurias patiria doktorantai ir jų vadovai, paliečiama mokslinių tyrimų temų formulavimo ir svarbos Lietuvos mokslui problema, doktorantūros studijas baigusių doktorantų ateities perspektyvos.

Šio numerio recenzijų skiltyje taip pat skiriamas dėmesys Latvijos literatūros mokslo tyrimams. Vigmantas Butkus aptaria Liepojos universiteto profesorės Zandos Gūtmanės monografiją *Totalitārisma traumu izpausmes Baltijas prozā* (Totalitarizmo traumų išraiškos Baltijos prozoje), kurioje trijų Baltijos šalių literatūra yra reflektuojama ir vertinama per istorinės, socialinės, politinės, ekonominės realybės poveikio žmogui prizmę. Toje pačioje recenzijoje apžvelgdamas ir lietuvių literatūrologės Lauros Laurušaitės monografiją *Literatūra, mobilumas, imago: Lietuvių ir latvių XXI a. (e)migracijos patirtys*, Butkus pabrėžia abiemis mokslo darbams svarbią antropologinę metažiūrą ir tikina, kad atlikti tyrimai nusipelno ir tarptautinei auditorijai prieinamo vertimo į anglų kalbą. Elena Baliutytė aptaria Akvilės Rėklaitytės monografiją *Meistraujantis žmogus. Marcelijaus Martinaičio poetinė antropologija* ir jos tyrimo naujumą lėmusią literatūros antropologijos teorinę–metodologinę prieigą, o Dainius Vaitiekūnas žvalgo Kęstučio Nastopkos knygą *Įsiklausymai*, kurioje atidaus skaitymo dėka veriasi nauji ir netikėti prasminiai horizontai.

GITANA VANAGAITĖ

Foreword

<https://doi.org/10.51554/Coll.21.47.01>

The 47th issue of interdisciplinary journal *Colloquia* is dedicated to the discussion of practices of writers' commemoration. Half of the articles in the issue are devoted to this topic. The research on the practices of commemoration, which covers a wide chronology, offers a variety of interpretative perspectives. Nida Gaidauskienė examines the reception of Kristijonas Donelaitis's creative legacy before and during World War I. She highlights the significance of his 200th birth anniversary for commemorative practices: the idea of erecting a monument on the Rambynas hill, and the aspiration to include author's biography and his poem *Metai* (The Seasons) into literary histories, and later into school curricula and textbooks. Gaidauskienė emphasizes the initiatives of intellectuals in Lithuania Minor that had a direct influence on the commemoration of Donelaitis's anniversary in Lithuania.

The interdisciplinary article by Žavinta Sidabraitė, based on rich and interesting historiographical material, covers literary history and linguistic issues of the use of personal names. It shows the change of variants of the surname of Kristijonas Goltbas Milkus (Christian Gottlieb Mielcke), the cultural activist from East Prussia.

Gitana Vanagaitė discusses the almost century-long representation of Juozas Tumas-Vaižgantas's life and works in school textbooks in the article "Vaižgantas in Lithuanian Schools," drawing special attention to the importance of schools in establishing canonical authors and emphasizing the ideological reception of Vaižgantas's personality and oeuvre, which has often outweighed the aesthetic dimension of his prose.

The second group of articles on a variety of themes covers research on literature of the Soviet era and independent Lithuania. Giedrė Šmitienė and Jurga Jonutytė, using the phenomenology of the body and pain, reveals the experiences of the disabled body in Jonas Mačiukevičius's autobiographical short story, "Laikrodžiai nesustoja" (Clocks Don't Stop Running). The authors highlight the experience of disability, the overlap of physical and existential pain and the changes in the sick person's self-perception. They also examine the reception of the story in the Soviet era.

Akvilė Rėklaitytė draws attention to the poetic discourse of *Atgimimas*, more precisely, the poetry that was heard in public spaces, which, according to Tomas Venclova, at that particular time in history played a role of history, politics and religion. The author of the article states that although the poetry created

during the *Sqūdis* years did not produce new images of the homeland and history, the old images used to convey people's experiences made them relevant, revealing cultural and political shifts.

Kristina Tutlytė, using the possibilities of cognitive poetics, analyses Ramūnas Klimas's short story, "Gintė ir jos žmogus" (Gintė and Her Man) as a type of intellectual prose, attempting to distinguish and describe the constitutive elements of such prose.

In the section "Publications," we offer an overview of the digital resource Literatura.lv by Latvian literary scholar Eva Eglāja-Kristšone, which provides useful information about the origins of the digital project, the development of the resource, its status and future perspectives, as well as some examples of possible search.

In the section dedicated to discussions, a conversation on the situation of Ph. D. studies in Lithuania is published, with Karolina Bagdonė, Jovita Žėkaitė, Eleonora Dagienė, Saulius Vasiliauskas, Dalia Satkauskytė, Axel Holvoet and Gitana Vanagaitė. The conversation focuses on the problems of academic and social integration as seen and experienced by Ph. D. students and their supervisors, the issue of the relevance of research topics for Lithuanian science, and the future prospects of Ph. D. students.

The review section also focuses on research in Latvian literary studies. Vigmantas Butkus discusses the monograph, *Totalitārisma traumu izpausmes Baltijas prozā* (Expressions of the Trauma of Totalitarianism in Baltic Prose) by Zanda Gūtmane, professor at the University of Liepāja, in which the literature of the three Baltic countries is interpreted through the prism of the impact of historical, social, political, and economic reality on the human being. Butkus also examines the monograph, *Literatūra, mobilumas, imago: Lietuvių ir latvių XXI a. (e)migracijos patirtys* (Literature, Mobility, Imago: Lithuanian and Latvian Migration Experiences in the 21st Century) by the Lithuanian literary scholar Laura Laurušaitė and argues that the anthropological meta-approach is important for both studies. He concludes that both studies deserve English translations thus, making them available to an international audience. Elena Baliutyte reviews Akvilė Rėkailytė's monograph *Meistraujantis žmogus. Marcelijaus Martinaičio poeinė antropologija* (A Craftsperson. The Poetic Anthropology of Marcelijus Martinaitis). Dainius Vaitiekūnas discusses Kęstutis Nastopka's *Įsiklausymai* (Lending an Ear). His attentive reading of the book opens up new and unexpected horizons.

GITANA VANAGAITĖ